

Kennisinstituut
Duurzaam Verpakken

FACTSHEET

Symbolen op verpakkingen

JUNI 2021

© KIDV

Introductie

Deze factsheet van het Kennisinstituut Duurzaam Verpakken (KIDV) bespreekt de betekenis van symbolen die op verpakkingen staan. De symbolen gaan alleen over verpakkingen en niet over het verpakte product.

Inhoud

In deze factsheet zijn de symbolen weergegeven in drie categoriën:

- symbolen over de bron van het materiaal;
- symbolen over afval;
- en overige symbolen.

Legenda

De letters in de derde kolom geven aan of een symbool een officieel keurmerk is en of het gebruik van het symbool door een (onafhankelijke) partij wordt gekeurd. Daarnaast wordt aangegeven of het symbool informeert over de herkomst van de materialen of over de afvalfase van de verpakking. Als beide niet van toepassing zijn, hoort het symbool thuis in de categorie overig. Zie tabel 1 voor de legenda.

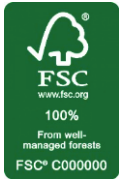
K	Keurmerk en onafhankelijk gecontroleerd
A	Afvalfase
H	Herkomst materialen
O	Overig

Tabel 1: Legenda

Symbolen over de bron van het materiaal

Onderstaande symbolen verschaffen informatie over de bron van het materiaal van een verpakking.

	<p>Der Blaue Engel is een door de Duitse regering geïnitieerd keurmerk. Het symbool staat op producten, verpakkingen of diensten die milieuvriendelijker zijn dan andere producten voor hetzelfde gebruik. Het wordt toegekend door een onafhankelijke jury en om de 2-3 jaar opnieuw beoordeeld. Dit symbool is ontwikkeld om consumenten te helpen bij hun aankoopbeslissingen.</p> <p>Bron: www.blauer-engel.de</p>	<p>K H</p>
	<p>Cradle to Cradle (C2C) is een internationaal keurmerk voor materialen en diensten. Het C2C-symbool kent meerdere niveaus: basis, brons, zilver, goud en platina. Om dit symbool te mogen gebruiken, moet worden voldaan aan de eisen voor chemicaliën-, energie- en watergebruik. Er zijn geen eisen voor de herkomst van de grondstoffen.</p> <p>Bron: https://www.c2ccertified.org/</p>	<p>K O</p>
	<p>Het EU Ecolabel is het Europese milieukeurmerk voor non-food producten en diensten. Het heeft als doel om duurzamere productie en consumptie te stimuleren. Het symbool is erkend door alle landen van de Europese Unie en door Noorwegen, Liechtenstein en IJsland. Elke EU-lidstaat heeft een bevoegde instantie die verantwoordelijk is voor de implementatie van het symbool in het betreffende land. In Nederland is dit de Stichting Milieukeur (SMK).</p> <p>Bron: www.europeesecolabel.nl/</p>	<p>K H</p>
	<p>Milieukeur van Stichting Milieukeur (SMK) is een certificering voor diensten en producten. Milieukeur gaat uit van een integrale benadering bij de verduurzaming van productieprocessen, waarbij een zorgvuldige afweging wordt gemaakt tussen de verschillende duurzaamheidsthema's (Grondstoffen, Energie en klimaat, Schadelijke stoffen - fijn stof, Verpakking en afval, Waterkwaliteit en -kwantiteit).</p> <p>De criteria van Milieukeur zijn gebaseerd op de levenscyclusanalyse (LCA) van een product of dienst. Het keurmerk wordt gecontroleerd via Centrale Colleges van Deskundigen.</p> <p>Bron: https://www.milieukeur.nl/19/home.html</p>	<p>K O</p>

Forest Stewardship Council (FSC) is een internationaal keurmerk voor papier, karton en hout. Verpakkingsmateriaal met dit symbool bevat ten minste zeventig procent vezels van gecertificeerd of gerecycled hout. Dit symbool zegt alleen iets over de bron van vezels, niet over productie van het materiaal.

Er bestaan drie verschillende labels: *100%*, *Mix* en *Recycled*. Het type label dat moet worden gebruikt, is afhankelijk van de samenstelling van het houten/papieren materiaal:

100%

Voor verpakkingsmateriaal waarvan al het hout afkomstig is uit FSC-gecertificeerde bossen.

MIX

Voor verpakkingsmateriaal dat bestaat uit een combinatie van materiaal uit FSC-gecertificeerde bossen, FSC Controlled Wood¹ en/of gerecycled materiaal.

RECYCLED

Voor verpakkingsmateriaal waarvan minimaal 85 procent van het hout uit post-consumer gerecycled materiaal bestaat en de overige 15 procent uit pre-consumer gerecycled materiaal.

De betekenis van het FSC-symbool lijkt veel op die van het PEFC-symbool. Het verschil tussen FSC en PEFC zit in de manier van certificering en wie er mag certificeren.

Bron: www.fsc.nl

*¹ FSC controlled wood is hout dat niet uit een FSC-gecertificeerd bos afkomstig is, maar wel afkomstig is uit gecontroleerde oogst. Er is vastgesteld dat het niet van ongewenste bronnen afkomstig is, zoals illegale houtkap, houtkap waarbij traditionele en/of burgerrechten zijn geschonden, houtkap uit bosgebieden met een hoge beschermingswaarde die worden bedreigd door de beheersactiviteiten, houtkap uit bosgebieden die worden omgezet in plantages of ander niet-bos gebruik (conversie) en hout uit bossen waarin genetisch gemodificeerde bomen zijn geplant.

K
H

 	<p>PEFC is een internationaal keurmerk voor papier en hout(producten). Het papier/karton/hout van verpakkingen met dit symbool bestaat ten minste voor zeventig procent uit vezels uit gecertificeerd bos. Dit symbool zegt alleen iets over de bron van vezels en niet over de productie van het papier, met uitzondering van een aantal sociale eisen.</p> <p>Er bestaan twee verschillende labels: <i>PEFC Gecertificeerd</i> en <i>PEFC Gerecycled</i>. Het percentage PEFC-vezels van het papier/karton/hout moet ten minste zeventig procent bedragen om het PEFC-logo te mogen dragen. Het werkelijke percentage PEFC kan optioneel worden vermeld.</p> <p><i>PEFC Gecertificeerd label</i> Dit label is voor producten met verpakkingsmateriaal waarvan ten minste 70 procent afkomstig is uit PEFC-gecertificeerd bos. Het overige materiaal komt uit gecontroleerde oogst of gerecyclede bronnen. Wanneer het product geen gerecycled materiaal bevat, dan wordt dit in de tekst weggelaten. Is het aandeel gerecycled verpakkingsmateriaal meer dan 85 procent, dan is het PEFC Gerecycled label van toepassing.</p> <p><i>PEFC Gerecycled label</i> Dit label is voor producten waarvan het verpakkingsmateriaal waarvan ten minste 85 procent van gerecyclede herkomst is. Het overige materiaal komt uit PEFC-gecertificeerd bos of gecontroleerde oogst. De betekenis van het PEFC-symbool lijkt veel op die van het FSC-symbool. Het verschil tussen PEFC en FSC zit in de manier van certificering en wie er mag certificeren.</p> <p>Bron: www.pefcnederland.nl</p>	<p>K H</p>
	<p>OK Biobased is een keurmerk voor biobased materialen. Het kent vier niveaus voor verpakkingen die voor minimaal twintig procent (één ster) en maximaal tachtig procent (vier sterren) uit hernieuwbare materialen bestaan. Materialen met het OK Biobased-keurmerk kunnen kunststoffen zijn op basis van zetmeel, cellulose of melkzuur. Het symbool zegt niets over de composteerbaarheid of recyclebaarheid van het product. TÜV Austria (voorheen AIB Vinçotte) is een certificeringsorganisatie die wordt geautoriseerd door European Bioplastics. TÜV Austria is zowel certificeerder als controleur.</p> <p>Bron: http://www.tuv-at.be/certifications/ok-biobased/</p>	<p>K H</p>

Symbolen over afval

Onderstaande symbolen verschaffen informatie over hoe de verpakking kan worden afgedankt of verwerkt wordt in de afvalfase.

	<p>Dit symbool geeft aan dat de aluminium verpakking kan worden gerecycled. Het symbool zegt niets over het aandeel gerecycled aluminium in de verpakking of hoe de verpakking moet worden weggegooid. Het is een vrijwillig symbool en het gebruik wordt niet gecontroleerd. Binnen de pijlen staat soms geen 'alu' maar 'al', de officiële afkorting van aluminium is de chemische terminologie.</p> <p>Bron: www.european-aluminium.eu/</p>	<p>A</p>
 	<p>Deze symbolen geven aan dat het metaal in de verpakking is te recycelen. Het geeft aan dat de kringloop van het materiaal constant is en dat het materiaal steeds opnieuw kan worden gerecycled. Deze verpakkingen zijn met behulp van magneten uit het afval te sorteren, zowel voor als na de mogelijke verbranding in de afvalverbrandingsinstallatie.</p> <p>Het logo 'Metal recycles forever' is ontwikkeld door Metal Packaging Europe om een circulaire economie te stimuleren door metaal goed te recycelen. De logo's worden uitgegeven en gecontroleerd door Metal Packaging Europe.</p> <p>Bron: http://kringloopblik.nl/ & https://metalpackagingeurope.org/sustainability#recyclesmark</p>	<p>A</p>
	<p>Het glasbak-symbool geeft aan dat de verpakking bij het glasafval kan worden weggegooid. Het gebruik van dit symbool wordt niet gecontroleerd en is vrijwillig. Het symbool is niet op alle glazen verpakkingen terug te vinden.</p> <p>Bron: www.duurzaamglas.nl/</p>	<p>A</p>
	<p>Het hand-mand- of zwerfafval-symbool vraagt de consument om de verpakking weg te gooien in een afvalbak en niet op straat. Er bestaan meerdere symbolen met dezelfde betekenis. Deze symbolen worden toegepast op verpakkingen die vaak als zwerfafval in het milieu belanden. Steeds vaker worden deze logo's ook toegepast om de consument te instrueren de verpakking bij het restafval weg te gooien. Fabrikanten maken soms eigen versies van de logo's om het weggooigedrag te beïnvloeden. De logo's zijn vrijwillig te gebruiken en worden niet gecontroleerd.</p> <p>Voor meer informatie over zwerfafval: www.nederlandschoon.nl/</p>	<p>A</p>
	<p>Het kieplant-logo of seedling-keurmerk wordt gedrukt op verpakkingen die aan de Europese norm voor composteerbare verpakkingen voldoen (EN-13432), wat inhoudt dat ze composteerbaar zijn onder gecontroleerde omstandigheden. Op dit moment geldt conform het Landelijk Afval Plan 3 (LAP 3) dat composteerbare verpakkingen in Nederland niet bij het gft-afval horen, ook niet als deze zijn voorzien van een Kieplant-logo of het OK Compost-logo. Raadpleeg voor meer informatie de factsheet 'Biologisch afbreekbare kunststof verpakkingen' van het KIDV.</p> <p>Het Kieplant-logo heeft dezelfde betekenis als het OK Compost-keurmerk. Eigenaar van het Kieplant-logo is de Europese belangenvereniging voor composteerbare producten, European Bioplastics. Onder meer de TÜV Austria en DIN CERTCO geven het logo uit en controleren het gebruik.</p> <p>Bron: https://www.european-bioplastics.org/bioplastics/standards/labels/</p>	<p>K A</p>

    	<p>TÜV Austria heeft een aantal logo's ontwikkeld die aangeven hoe het biologisch afbreekbare verpakkingsmateriaal kan worden verwerkt in de afvalfase. TÜV Austria certificeert en controleert het gebruik van de logo's.</p> <p>Het OK Compost-keurmerk geeft aan dat de verpakking in een industriële composteerinstallatie is te composteren. Dit keurmerk is gelijk aan het Kiemplant-logo en voldoet ook aan de Europese norm voor composteerbare verpakkingen (EN-13432). Zie verder bij het Kiemplant-logo.</p> <p>Het OK Compost HOME-keurmerk geeft aan dat de verpakking thuis op de composthoop volledig wordt afgebroken. In deze natuurlijke omgeving zijn factoren zoals volume en temperatuur niet constant. Hierdoor is de snelheid van composteren anders dan in een industriële composteerinstallatie. Er is geen Europese norm voor.</p> <p>Het keurmerk OK Biodegradable geeft aan dat het materiaal biologisch afbreekbaar is in de natuur. Ook hier is geen Europese norm voor. Er zijn drie varianten van het OK Biodegradable symbol:</p> <p><i>OK Biodegradable MARINE</i>: Dit label is een garantie dat de verpakking volledig biologisch afbreekbaar is in natuurlijk zout water.</p> <p><i>OK Biodegradable SOIL</i>: Dit label is een garantie dat de verpakking volledig biologisch afgebroken wordt in de bodem.</p> <p><i>OK Biodegradable WATER</i>: Dit label garandeert dat de verpakking volledig biologisch afbreekbaar is in een natuurlijk zoetwatermilieu.</p> <p>Bron: www.okcompost.be/en/certified-products/</p>	<p>K A</p>
 	<p>Dit symbool wordt de Möbius loop genoemd en die wordt in de praktijk voor twee verschillende milieucclaims toegepast: voor 'recyclebaar materiaal' en voor 'bevat gerecycled materiaal'. De tweede toepassing komt vooral in Noord-Amerika voor.</p> <p>In Nederland wordt de Möbius loop voornamelijk gebruikt voor verpakkingen van papier en/of karton; het Papier Karton Kringloop symbool. Dit symbool geeft aan dat de verpakking bij het oud papier kan worden weggegooid. Het zegt niets over het product in de verpakking, de productie van de verpakking of het gebruik van gerecycled papier. Het gebruik van dit symbool is vrijwillig en wordt niet gecontroleerd.</p> <p>Bron: www.prn.nl/ & https://papierenkarton.nl/keurmerken/welk-keurmerk-en-waarom/kringlooplogo-papierkarton/</p>	<p>A</p>
	<p>Het symbool van Plastic Heroes op een kunststof verpakking was onderdeel van de campagne 'Plastic Heroes'. Deze campagne startte in 2008 en is inmiddels afgelopen. Het logo gaf aan dat de verpakking bij het kunststof afval mocht worden weggegooid.</p> <p>Het gebruik van dit symbool is niet verplicht, dus niet alle kunststof verpakkingen zijn hier van voorzien en het gebruik wordt niet gecontroleerd. De eigenaar van het symbool is Stichting Proloog.</p> <p>Bron: www.stichtingproloog.nl</p>	<p>A</p>

	<p>De Weggooiwijzer is een hulpmiddel voor de consument om verpakkingen op de juiste manier weg te gooien. De Weggooiwijzer bestaat uit verschillende symbolen voor onder meer glas, kunststof, restafval, papier/karton en drankenkartons. De Weggooiwijzer is ontwikkeld door Nedvang, Albert Heijn en Milieu Centraal en wordt beheerd door het KIDV. De symbolen zijn vrij te gebruiken en worden niet gecontroleerd.</p> <p>Bron: www.weggooiwijzer.nl</p>	A
	<p>Rijkswaterstaat heeft een eigen set logo's ontwikkeld voor afvalscheiding. De logo's zijn niet bedoeld om op verpakkingen af te drukken, maar worden gebruikt in (semi-) publieke en niet-commerciële instellingen die afvalscheiding willen stimuleren. Ze zijn bedoeld om een eenduidige communicatie te bieden. De logo's worden bijvoorbeeld toegepast op prullenbakken in een treinstation. De symbolen zijn vrij te gebruiken en worden niet gecontroleerd.</p> <p>Rijkswaterstaat levert de logo's en adviseert bij het gebruik van een logo over de actuele stand van zaken in het sorteren en verwerken van consumentenafval, zodat de consument juist geadviseerd wordt.</p> <p>Bron: https://www.afvalcirculair.nl/nieuws/afvalnieuws/2017/pictogrammen/</p>	A O

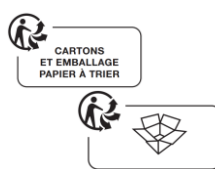

Overige symbolen

Onderstaande symbolen worden gebruikt in andere landen, maar kunnen wel op verpakkingen voorkomen die in Nederland worden verkocht.

	<p>Der Grüne Punkt wordt in sommige landen (onder meer Duitsland, Frankrijk en België) op verpakkingen gedrukt als bewijs dat de producent heeft betaald voor de verwerking van de verpakking in de afvalfase (producentenverantwoordelijkheid). In Nederland hebben producenten en importeurs van verpakte producten ook producentenverantwoordelijkheid, maar zij gebruiken geen symbool op verpakkingen om dit aan te geven. Het symbool zegt niets over de herkomst, recyclebaarheid of afvalfase van de verpakking.</p> <p>Bron: www.pro-europe.org.</p>	K O
	<p>Dit symbool wordt gebruikt om materialen te identificeren, de Packaging Identification Codes. De getallen in de driehoek geven aan om welk soort materiaal het gaat en nog specifieker bijvoorbeeld ook welk type kunststof het betreft. Door technologische ontwikkelingen in de sorteer- en recyclingindustrie is het symbool nu alleen nog van belang bij de productie van (kunststof) verpakkingen. Het gebruik van dit symbool op verpakkingen is in Europa niet verplicht. In sommige regio's in de Verenigde Staten is het wel verplicht.</p> <p>Bron: KIDV Factsheet – Identificatie van verpakkingen</p>	O

  <i>Belgisch statiegeldlogo</i> <i>Deens statiegeldlogo</i> <i>Zweeds statiegeldlogo</i>	<p>Statiegeld is een systeem dat in verschillende landen in Europa wordt gehanteerd. Landen hebben hun eigen systemen om aan te geven of er statiegeld op een verpakking zit.</p> <p>In Nederland is het gangbaar om het bedrag weer te geven als het om een statiegeldverpakking gaat. Bijvoorbeeld: <i>Statiegeld €0,10</i> op een bierflesje. Vanaf 1 juli 2021 zit er € 0,15 statiegeld op kleine plastic flesjes frisdrank en water. Deze plastic flesjes zijn te herkennen aan het bovenste statiegeldlogo in de rechter kolom. Consumenten kunnen kleine statiegeldflesjes inleveren bij (grotere) supermarkten, tankstations langs de snelweg en een aantal andere plekken zoals sportverenigingen.</p> <p>Het tweede logo is het statiegeldsymbool dat wordt gebruikt in België. Het is een vrijwillig symbool; het staat niet op alle statiegeldverpakkingen. Aangezien bijvoorbeeld Belgisch bier ook in Nederland wordt verkocht, kan de Nederlandse consument dit logo ook tegenkomen.</p> <p>Andere voorbeelden van statiegeldsymbolen in Europa zijn het Deense logo Pant A (waar een trademark op zit en waar permissie voor moet worden aangevraagd om te gebruiken) en het Zweedse logo van ReturnPack voor PET-flessen en drankblikken, Pant. Aan het gebruik van het Zweedse logo zijn verplichte registratie en kosten verbonden.</p> <p>Bronnen: www.statiegeldnederland.nl www.ecoconso.be/IMG/pdf/labels_logos_pictos.pdf https://www.danskretursystem.dk/en/all-about-deposits/deposit-marks/ https://pantamera.nu/om-oss/returpack-in-english/</p>	O
 	<p>Dit Triman-symbool vloeit voort uit de Franse regelgeving, die van toepassing is sinds 1 januari 2015. Het symbool moet worden gebruikt op verpakkingen die in Frankrijk worden verkocht. Het geeft aan welk onderdeel van de verpakking kan worden gerecycled en waar de consument het materiaal gescheiden kan weggooien.</p> <p>Bron: www3.ademe.fr/internet/guide-utilisation-triman/final/secur/guide-utilisation-signaletique-triman.pdf</p>	O
	<p>Het On-pack recycling label is een serie logo's die gangbaar is op Engelse verpakkingen. De logo's geven aan hoe en waar consumenten verpakkingen kunnen weggooien én of de verpakking vervolgens wordt gerecycled. Aangezien de gemeenten in Engeland zelf invulling mogen geven aan hoe het afval wordt ingezameld, wordt advies gegeven op basis van hoe een verpakking in het merendeel van de gemeenten wordt ingezameld. De symbolen zijn vrij te gebruiken en worden niet gecontroleerd.</p> <p>Bron: https://www.recyclenow.com/recycling-knowledge/packaging-symbols-explained</p>	O

Disclaimer

Aan het opstellen van deze factsheet heeft het Kennisinstituut Duurzaam Verpakken de grootst mogelijke zorg besteed. Aan de teksten kunnen geen rechten worden ontleend.